

Volunteer Spirit Development Model Based on The four Sangahavatthu of Students in Phraborommathat Sawi Network Under The Chumphon Primary Educational Service Area Office 2

Promlikit Srisutto^{1*} Phrakru Prachotkichchaporn¹ and Teeraphong Somkhaoyai¹

¹ Department of Buddhist Educational Administration, Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand

* Corresponding author. E-mail: Promlikitsrisutto@gmail.com

ABSTRACT

The objectives of this research article are 1) to study of the Volunteer spirit development of students in the PhraBorommathat Sawi Network, 2) to develop a volunteer model of students according to the doctrines of Sanghahavatthu 4 of students in the PhraBorommathat Sawi Network, 3) to bring propose a model for developing volunteerism according to the doctrines of The four Sangahavatthu of students in the PhraBorommathat Sawi Network. This research is qualitative research. Data was collected from in-depth interviews, studied the conditions of 15 people, developed a model for 5 people, had group discussions with 7 people, and analyzed descriptive data. The findings of study were as follows: 1) The Condition of Volunteer spirit development, that educational institutions integrate with student development activities in Boy scout and Girl Scout activities. Public benefit activities to reduce study time and increase learning time There is unclear assignment of responsible persons in educational institutions and there is a lack of systematic evaluation. 2) Developing the volunteer model of students according to the doctrines of The four Sangahavatthu, that the process of developing volunteerism consists of 5 parts: 1) Receiving or attending 2) Responding 3) Valuing 4) Organization 5) Characterizing by developing the doctrines The Sangha Vattu 4 are Than, Piyawaja, Atthachariya and Samanatta, every process of volunteer development uses the The four Sangahavatthu doctrines in operations. 3) Presenting according to the doctrines of The four Sangahavatthu, that all experts are unanimous in their opinion, possible, useful and can be used.

Keywords: Volunteerism, Development Process, The Four Sangahavatthu

รูปแบบการพัฒนาจิตอาสาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนในเครือข่ายพระบรมธาตุสวี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2

พรหมลิขิต ศรีสุทโธ^{1*} พระครูประโชติกิจจาภรณ์¹ และ อีระพงษ์ สมเขาใหญ่¹

¹ สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: Promlikitsrisutto@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพการพัฒนาจิตอาสาของนักเรียนในเครือข่ายพระบรมธาตุสวี (2) พัฒนารูปแบบจิตอาสาของนักเรียนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนในเครือข่ายพระบรมธาตุสวี (3) นำเสนอรูปแบบการพัฒนาจิตอาสาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนในเครือข่ายพระบรมธาตุสวี การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ศึกษาสภาพ 15 คน พัฒนารูปแบบจำนวน 5 คน สนทนากลุ่ม 7 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (1) สภาพการพัฒนาจิตอาสาของนักเรียนผลการศึกษาพบว่า สถานศึกษาบูรณาการกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในกิจกรรมลูกเสือเนตรนารี กิจกรรมสาธารณประโยชน์ กิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ มีการมอบหมายผู้รับผิดชอบในสถานศึกษาไม่ชัดเจนและขาดการประเมินอย่างเป็นระบบ (2) ผลการพัฒนารูปแบบจิตอาสาของนักเรียนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ซึ่งกระบวนการพัฒนาจิตอาสาประกอบด้วย 5 ประการคือ 1) การรับรู้ค่านิยม 2) การตอบสนองต่อค่านิยม 3) การเห็นคุณค่าของค่านิยม 4) การจัดระบบของค่านิยม 5) การสร้างลักษณะนิสัย โดยการพัฒนาใช้หลักสังคหวัตถุ 4 คือ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา สมานัตตตา ซึ่งทุกกระบวนการพัฒนาจิตอาสาใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการดำเนินงาน (3) ผลการนำเสนอรูปแบบการพัฒนาจิตอาสาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ผู้ทรงคุณวุฒิทุกคนมีมติเป็นเอกฉันท์ว่ามีความเหมาะสม เป็นไปได้ เป็นประโยชน์และสามารถนำไปใช้ได้

คำสำคัญ: จิตอาสา, กระบวนการพัฒนา, สังคหวัตถุ 4

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระราชประสงค์ที่จะสืบสานรักษาทอดทอดโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และแนวพระราชดำริต่าง ๆ ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ในการบำบัดทุกข์และบำรุงสุขให้ประชาชน และพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า โดยได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้หน่วยราชการในพระองค์ร่วมกับหน่วยราชการต่าง ๆ และประชาชนที่มีจิตอาสาได้บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ในพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อบรรเทาความเดือดร้อน และแก้ไขปัญหาให้แก่ประชาชนภายใต้โครงการจิตอาสา “เราทำความดี ด้วยหัวใจ” (ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ, 2561) ด้วยทรงมุ่งหวังให้พสกนิกรทุกหมู่เหล่ามีความสมัครสมานสามัคคี ร่วมมือร่วมใจประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยไม่หวังผลตอบแทนเพื่อให้เกิดความรักความผูกพันใน 4 สถาบันหลักของชาติ คือ สถาบันชาติ สถาบันศาสนา สถาบันพระมหากษัตริย์และประชาชน

จิตอาสาเป็นขั้นตอน กระบวนการที่ใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ คำว่า “จิตอาสา” หมายถึงผู้ที่มีจิตใจที่เป็นผู้ให้ เช่น ให้สิ่งของ ให้เงิน ให้ความช่วยเหลือด้านกำลังร่างกาย แรงสมอง เป็นการเสียสละสิ่งที่ตนเองมี แม้กระทั่งเวลา เพื่อเผื่อแผ่ให้กับส่วนรวม และยังช่วยลด “อัตตา” หรือความเป็นตัวตนของตนเอง เป็นการให้ด้วยความเต็มใจ สมัครใจ อิ่มใจ ซาบซึ้งใจ ปิติสุขพร้อมที่จะเสียสละเวลา กำลังร่างกายแรงใจและสติปัญญา เพื่อดำเนินกิจกรรมสาธารณประโยชน์หรือสิ่งที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นโดยไม่มีการหวังผลตอบแทน และรู้สึกมีความสุขทุกครั้งที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่น การไม่นิ่งดูเฉยเมื่อพบเห็นปัญหาหรือความทุกข์ที่เกิดขึ้นและมีความสุขเมื่อได้ทำความดี (ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ, 2561) จิตอาสาจึงเป็นการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนซึ่งกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก่

เพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ. 2545 หมวดที่ 1 บททั่วไปว่าด้วยความมุ่งหมายและหลักการมาตรา ๗ ได้แสดงให้เห็นถึงความพยายามในการจะปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตอาสา และในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคน โดยจะต้องระบุดังชัดเจนในกระบวนการเรียนรู้ที่จะต้องมุ่งจิตสร้างสำนึกที่ถูกต้อง เกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข การรู้จักรักษา ส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และมีภาคภูมิใจในความเป็นไทย พร้อมทั้งรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวมและของประเทศชาติ อีกทั้งยังจะต้องส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น และภูมิปัญญาไทยความรู้เป็นสากล รวมทั้งอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความสร้างสรรค์ การใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) สภาพปัญหาการพัฒนาจิตอาสาของนักเรียนในเครือข่ายพระบรมธาตุสวี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 ยังไม่บรรลุผลตามนโยบายที่กำหนด ทั้งนี้เพราะขาดการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อปลูกจิตสำนึกให้ตระหนักถึงความสำคัญและร่วมจิตอาสาเพื่อสาธารณะประโยชน์ของนักเรียน

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น การพัฒนาจิตอาสาของนักเรียนจึงมีความจำเป็นอย่างมาก ในการพัฒนาจิตอาสาของนักเรียนในสถานศึกษาให้เป็นผู้มีจิตอาสาและความรู้ และมีความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น มีความเสียสละเพื่อส่วนรวมพร้อมที่จะช่วยเหลือ ในการพัฒนาสังคมให้เป็นสังคมที่น่าอยู่ ก่อให้เกิดทักษะในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข และเป็นกำลังสำคัญที่มีส่วนช่วยให้การพัฒนาชาติบ้านเมืองให้เจริญรุ่งเรือง ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจการพัฒนาจิตอาสาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนในเครือข่ายพระบรมธาตุสวี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาจิตอาสาของนักเรียนในเครือข่ายพระบรมธาตุสวี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2
2. เพื่อพัฒนารูปแบบจิตอาสาของนักเรียนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนในเครือข่ายพระบรมธาตุสวี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาจิตอาสาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนในเครือข่ายพระบรมธาตุสวี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

1.1 ขั้นตอนการศึกษาสภาพ ในการวิจัยขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาสภาพการพัฒนาจิตอาสาของนักเรียนในเครือข่ายพระบรมธาตุสวี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 ประกอบด้วย ผู้ให้สัมภาษณ์ในการศึกษา ผู้วิจัยได้ใช้การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Selection) ซึ่งเป็นการเลือกแบบไม่มีโครงสร้างที่เคร่งครัดแต่มีขั้นตอนและวิธีการดำเนินการที่ไม่ซับซ้อนเพื่อที่จะได้ตัวอย่างที่เหมาะสมที่สุดที่มีความเป็นไปได้ สำหรับแนวคิดและจุดมุ่งหมายของวัตถุประสงค์ของการศึกษากลุ่มตัวอย่างที่เลือกให้มีลักษณะเป็น “Information-rich Case” คือมีข้อมูลให้ศึกษาในระดับลึกได้มากที่สุดและสามารถสะท้อนความเป็นจริงได้ดีซึ่งจะมีความหมายต่อจุดมุ่งหมายหลักของการศึกษาเพื่อให้ได้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษามากที่สุดโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 15 คนซึ่งเป็นผู้อำนวยการโรงเรียน 9 คน และครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมจิตอาสา จำนวน 6 คน

1.2 ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในขั้นตอนนี้ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญในรูปแบบการพัฒนาจิตอาสาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนในเครือข่ายพระบรมธาตุสวี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 คือ

ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจงโดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีดังนี้ 1) ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน 2) พระภิกษุ จำนวน 1 รูป 3) ครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมจิตอาสา จำนวน 2 คน 4) ผู้เชี่ยวชาญหลักสูตรจิตอาสา 904 จำนวน 1 คน

1.3 ขั้นตอนการนำเสนอรูปแบบ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในขั้นตอนนี้ได้แก่ ผู้ร่วมประชุมกลุ่มสนทนา ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key-informants) ในการนำเสนอรูปแบบการพัฒนาจิตอาสาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนในเครือข่ายพระบรมธาตุสุวี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 คือจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 ท่าน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจงโดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีดังนี้ 1) พระภิกษุ จำนวน 2 รูป 2) นักวิชาการ จำนวน 1 คน 3) ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน 4) รองผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน 5) ครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมจิตอาสา จำนวน 1 คน 6) ผู้นำชุมชนในตำบลทุ้งระยะ จำนวน 1 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ขั้นตอนการศึกษาสภาพ ในขั้นตอนการศึกษาสภาพการพัฒนาจิตอาสาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนในเครือข่ายพระบรมธาตุสุวี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งมีลำดับขั้นในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการพัฒนาจิตอาสา 2) กำหนดประเด็นการร่างรูปแบบการพัฒนาจิตอาสาโดยใช้กิจกรรมนักเรียนที่ทางโรงเรียนจัดขึ้นมาเป็นแนวทางการร่างแบบ 3) นำร่างรูปแบบการพัฒนาจิตอาสาที่ได้ไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาและปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ 4) ปรับร่างแบบพัฒนาจิตอาสา เป็นประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก

2.2 ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบ ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบจิตอาสาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนในเครือข่ายพระบรมธาตุสุวี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ เครื่องมือที่ใช้ในขั้นตอนการพัฒนารูปแบบ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการพัฒนาจิตอาสา ซึ่งมีลำดับขั้นในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้ 1) ร่างแบบการพัฒนาจิตอาสาของตนเอง เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาจิตอาสาของนักเรียนในเครือข่ายพระบรมธาตุสุวี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 จากการค้นคว้าเอกสารเพิ่มเติม 2) นำร่างแบบที่ได้ไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ก่อนที่จะวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบ 3 ก่อนเล่า จากแหล่งที่มา 3 ด้าน ได้แก่ 1) เวลา 2) สถานที่ 3) บุคคล โดยจะตรวจสอบข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างหลายกลุ่ม ในคำถามเดียวกันและจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มเดียวกัน ถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไป ข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่

3.1 ขั้นตอนการศึกษาสภาพ เพื่อให้การวิจัยในครั้งนี้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) การการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษา 2) การเก็บรวบรวมข้อมูล การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) มีขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญผู้วิจัยพิจารณาว่าผู้ให้ข้อมูลนั้นมีความเหมาะสมหรือไม่มีคุณสมบัติตรงตามความต้องการสามารถตอบปัญหาที่ต้องการเกี่ยวข้องได้หรือไม่รวมทั้งพิจารณาความเป็นไปได้ที่จะเข้าไปศึกษาตลอดจนพิจารณาความสะดวกและความปลอดภัยในการเดินทาง 2) ผู้วิจัยขอทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังผู้อำนวยการโรงเรียนในเครือข่ายพระบรมธาตุสุวี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 เพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์เชิงลึกเรื่องการพัฒนาจิตอาสาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนในเครือข่ายพระบรมธาตุสุวี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 3) ขั้นแนะนำตัวผู้วิจัยได้ส่งเอกสารขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากนั้นจึงกำหนดวันเวลาสัมภาษณ์วิธีการดังกล่าว เป็นการกำหนดบทบาทของผู้วิจัย แบบเปิดเผย (Over role) 4) สัมภาษณ์รายบุคคลเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการเสนอร่างแบบการพัฒนาจิตอาสาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนในเครือข่ายพระบรมธาตุสุวี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 โดยให้ความสำคัญกับความคิดเห็นในทัศนะของผู้ให้ข้อมูล ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยนี้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview)

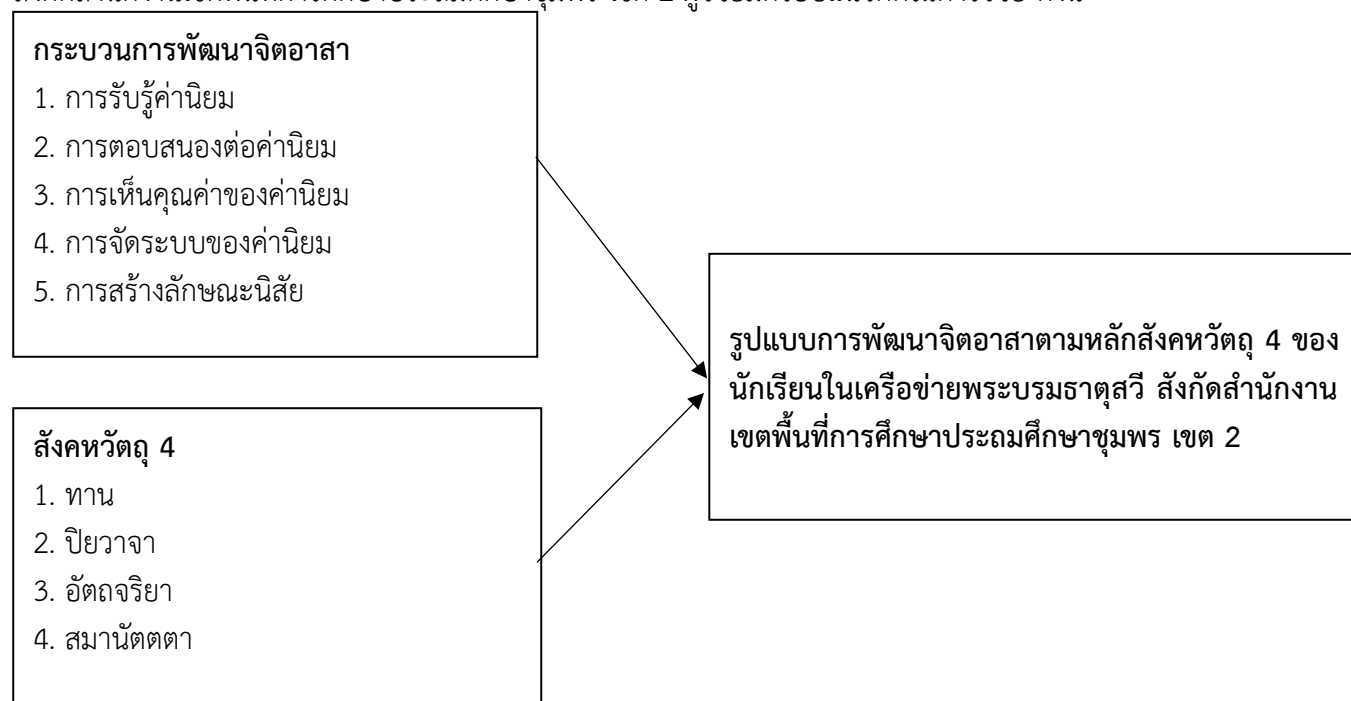
3.2 ขั้นตอนการศึกษารูปแบบ 1) ขั้นเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญผู้วิจัยได้พิจารณาว่าผู้ให้ข้อมูลนั้นจะต้องมีความเหมาะสมหรือไม่มีคุณสมบัติตรงตามความต้องการสามารถตอบปัญหาที่ต้องการเกี่ยวข้องได้หรือไม่รวมทั้งยังจะต้องพิจารณา

ความเป็นไปได้ที่จะเข้าไปศึกษาตลอดจนพิจารณาความสะดวกและมีความปลอดภัยในการเดินทาง 2) ผู้วิจัยขอทำหนังสือขอความร่วมมือไปยังผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 คน เพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์เชิงลึกเรื่องรูปแบบการพัฒนากิจอาสาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนในเครือข่ายพระบรมธาตุสวี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 3) ขึ้นแนะนำตัวผู้วิจัยได้ส่งเอกสารขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากนั้น จึงกำหนดวันเวลาสัมภาษณ์วิธีการดังกล่าว เป็นการกำหนดบทบาทของผู้วิจัย แบบเปิดเผย (Over Role) 4) สัมภาษณ์รายบุคคลเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการเสนอร่างแบบการพัฒนากิจอาสา ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยนี้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview)

3.3 ขั้นตอนการนำเสนอรูปแบบ ในการจัดสนทนากลุ่ม นำเสนอรูปแบบการพัฒนากิจอาสาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนในเครือข่ายพระบรมธาตุสวี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 เพื่อให้ความเห็นและข้อเสนอแนะมีกระบวนการดังนี้ 1) ทำหนังสือแจ้งผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม ทราบพร้อมด้วยร่างการพัฒนากิจอาสาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนในเครือข่ายพระบรมธาตุสวี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 เพื่อให้ความเห็นและข้อเสนอแนะ 2) ดำเนินการประชุมกลุ่มสนทนาเพื่อขอความเห็นและข้อเสนอแนะในแบบการพัฒนากิจอาสาและแบบการพัฒนากิจอาสาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนในเครือข่ายพระบรมธาตุสวี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 ตามวันเวลาและสถานที่กำหนด 3) บันทึกผลการสนทนากลุ่ม ตามความเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนากิจอาสาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนในเครือข่ายพระบรมธาตุสวี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 ผู้วิจัยมีกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. สภาพการพัฒนาจิตอาสาของนักเรียนในเครือข่ายพระบรมธาตุสวี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2

ผลจากการศึกษาสภาพการพัฒนาจิตอาสาของนักเรียนในเครือข่ายพระบรมธาตุสวี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 พบว่า สถานศึกษามีการพัฒนาจิตอาสาของนักเรียนผ่านการบูรณาการกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมลูกเสือเนตรนารี กิจกรรมสาธารณประโยชน์ และกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ โดยผู้บริหารสถานศึกษาได้มีการมอบหมายให้ครูผู้รับผิดชอบเป็นผู้จัดกิจกรรมและสถานศึกษาส่วนใหญ่ขาดการประเมินอย่างเป็นระบบ

2. การพัฒนารูปแบบจิตอาสาของนักเรียนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนในเครือข่ายพระบรมธาตุสวี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2

ผลจากการพัฒนารูปแบบจิตอาสาของนักเรียนตามหลักสังคหวัตถุ 4 พบว่าการศึกษารูปแบบการพัฒนาจิตอาสาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนในเครือข่ายพระบรมธาตุสวี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 มีแนวการดำเนินการ 5 ด้าน ดังนี้

1. การรับรู้ค่านิยม สรุปได้ว่าการสร้างบรรยากาศที่กระตุ้นการเรียนรู้จิตอาสา โดยทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกมีส่วนร่วม มีความเห็นอกเห็นใจ เพื่อรับรู้ความรู้สึกและตอบสนอง โดยการแสดงพฤติกรรมจิตอาสา มีการชมเชยที่ศรัทธาพระราชาธิราชกาลที่ 10 และภาพกิจกรรมจิตอาสา เป็นการปลุกกระตือรือร้นจิตอาสาให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน มุ่งเน้นการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนแนวความคิดของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดเจตคติที่ดีในการช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมส่วนรวมทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาจิตอาสา มีการบูรณาการในการจัดการเรียนรู้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การประชาสัมพันธ์กิจกรรมจิตอาสาต่าง ๆ ให้ผู้เรียนได้รับรู้ โดยการสร้างแรงจูงใจและสร้างการรับรู้ให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเรื่องจิตอาสา เช่น การไปทำบำเพ็ญประโยชน์ที่วัดชุมชนแสงและชุมชน จิตอาสาพิศุณณ์ หรือกิจกรรมอื่น ๆ อีกทั้งยังสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยผู้เรียนแสวงหาความรู้จากสื่อต่าง ๆ หรือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดทำกิจกรรมจิตอาสา สอดคล้องกับหลักธรรม สังคหวัตถุ 4 ในข้อ ทานและปิยวาจา

2. การตอบสนองต่อค่านิยม สรุปได้ว่าการเชิญบุคคลต้นแบบให้ความรู้หรือถ่ายทอดประสบการณ์เกี่ยวกับกิจกรรมจิตอาสา สามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาจิตอาสาในโรงเรียนด้านจิตอาสา เช่น จิตอาสาทำความสะอาดเขตรับผิดชอบและในห้องเรียนจิตอาสาพิศุณณ์ จิตอาสาทุกภัย จิตอาสาBig cleaning Day เดือนละ1 ครั้ง จิตอาสาบำเพ็ญประโยชน์ในวัดและชุมชนในวันสำคัญต่าง ๆ เป็นต้น การจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สะท้อนตนเอง โดยมุ่งให้เห็นความคิดและความรู้สึกของตนเอง เมื่อได้ช่วยเหลือผู้อื่นหรือทำประโยชน์ต่อส่วนรวม สอดคล้องกับหลักธรรม สังคหวัตถุ 4 ในข้อ ปิยวาจา และ อตถจริยา

3. การเห็นคุณค่าของค่านิยม สรุปได้ว่าการสร้างความเข้าใจให้ผู้เรียนเห็นถึงการมีจิตอาสา เช่น ไม่เบียดเบียนตนเองและบุคคลรอบข้าง การสร้างเครือข่ายของผู้เรียนทั้งในระดับโรงเรียนหรือชุมชน เป็นต้น จำเป็นจะต้องศึกษาสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน จากช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ เช่น ทางเครือข่ายสังคมออนไลน์ แบบสัมภาษณ์จากผู้เกี่ยวข้องทั้งในโรงเรียนและชุมชน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถจัดกิจกรรมสาธารณประโยชน์ได้ตามความเหมาะสมของบริบท มีการกำหนดขอบเขตพื้นที่ทำกิจกรรมจิตอาสาในโรงเรียนวัดชุมชนแสงและเครือข่ายพระบรมธาตุสวี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 อย่างชัดเจน จัดกิจกรรม โดยให้นักเรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองและมีการดูแลการปฏิบัติอย่างทั่วถึง ซึ่งนักเรียนจะมีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงลักษณะการมีจิตอาสา เช่น ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนและชุมชน สอดคล้องกับหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ในข้อ ทานและอตถจริยา

4. การจัดระบบของค่านิยม สรุปได้ว่าผู้เรียนสามารถร่วมกันถอดบทเรียนจากกิจกรรมและประสบการณ์จริงที่ได้และร่วมกันปฏิบัติเพื่อนำไปสู่การเกิดเจตคติที่ดีในการเป็นจิตอาสา มีการรณรงค์เสริมสร้างการมีจิตอาสาทั้งในสถานศึกษาและชุมชน โดยให้ผู้เรียนจัดกิจกรรมการรณรงค์เรื่องจิตอาสา ภายใต้การดูแลของคุณครูที่ปรึกษา และการสร้างเครือข่ายในการหาข้อมูลด้านการมีจิตอาสา เพื่อให้มีความน่าสนใจและสามารถดึงดูดใจผู้เรียน ให้เห็นถึงความสำคัญของการมีจิตอาสา

เป็นพื้นฐานสำคัญในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ในข้อ ปิยวาจาและอรรถจริยา ทาน คือ ผู้เรียนได้รู้ปัญหาและอุปสรรคของการจัดกิจกรรมเรื่องจิตอาสา ปิยวาจา คือ ผู้เรียนสนทนาแลกเปลี่ยนปัญหาของการจัดกิจกรรมเรื่องจิตอาสา อรรถจริยา คือผู้เรียนร่วมกันรวบรวมปัญหาของการจัดกิจกรรมเรื่องจิตอาสา สมานัตตตา คือ ผู้เรียนร่วมกันสรุปผลในการจัดกิจกรรมเรื่องจิตอาสา

5. การสร้างลักษณะนิสัย สรุปได้ว่าการกำหนดแนวทางการดำเนินงานด้านจิตอาสา โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดกิจกรรมด้านจิตอาสาอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การจัดอบรมให้ความรู้และการจัดอบรมปฏิบัติการให้แก่ผู้เรียนเรื่องจิตอาสา มีการชี้แจงทำความเข้าใจกับผู้ปกครอง ชุมชน หรือภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างด้าน จิตอาสา มีเครือข่ายสังคมออนไลน์ในสื่อสารและมีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน มีความต่อเนื่องและเป็นกัลยาณมิตร เพื่อการร่วมกันช่วยเหลือและสร้างคนดีมีจิตอาสาสู่สังคม การเสริมแรงผู้เรียนในด้านการมีจิตอาสา เช่น การมอบเกียรติบัตร การกล่าวชื่นชม โดยการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางการสื่อสารของโรงเรียน เช่น เครือข่ายสังคมออนไลน์ ของโรงเรียนวัดชุมแสง เป็นต้น โดยมีบุคคลต้นแบบในด้านจิตอาสา เช่น บิดา มารดา ครู ผู้นำชุมชน ฯลฯ เพื่อเสริมสร้างทัศนคติให้ผู้เรียนเป็นบุคคลต้นแบบในด้านการมีจิตอาสา สอดคล้องกับหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ในข้อ สมานัตตตา

3. ผลการนำเสนอรูปแบบการพัฒนาจิตอาสาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนในเครือข่ายพระบรมธาตุสวี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2

ผลการนำเสนอรูปแบบการพัฒนาจิตอาสาตามหลักสังคหวัตถุ 4 พบว่าการนำเสนอรูปแบบการพัฒนาจิตอาสาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนในเครือข่ายพระบรมธาตุสวี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 ซึ่งมีองค์ประกอบดังนี้ 1) ชื่อรูปแบบ 2) หลักการและเหตุผล 3) วัตถุประสงค์ 4) กระบวนการพัฒนา 5) แนวทางการดำเนินการ 6) การติดตามและประเมินผล พบว่า รูปแบบมีความเป็นไปได้ มีความเหมาะสมและเป็นประโยชน์ ผู้วิจัยได้มีการปรับปรุงรูปแบบตามข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งทำให้ได้รูปแบบการพัฒนาจิตอาสาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนในเครือข่ายพระบรมธาตุสวี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 ประกอบด้วยกระบวนการในการพัฒนาจิตอาสาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนในเครือข่ายพระบรมธาตุสวี โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ด้านจิตพิสัยของบลูม ประกอบด้วย 5 ขั้น ดังนี้

1. การรับรู้ค่านิยม สรุปได้ว่าการสร้างบรรยากาศที่กระตุ้นการเรียนรู้จิตอาสา โดยทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกมีส่วนร่วม มีความเห็นอกเห็นใจ เพื่อรับรู้ความรู้สึกและตอบสนองโดยการแสดงพฤติกรรมจิตอาสา มีการชมเชยที่ศรัทธาพระราชาธิราชกาลที่ 10 และภาพกิจกรรมจิตอาสา เป็นการปลุกกระตุ้นจิตวิญญาณจิตอาสาให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน มุ่งเน้นการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนแนวความคิดของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดเจตคติที่ดีในการช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมส่วนรวมทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาจิตอาสา มีการบูรณาการในการจัดการเรียนรู้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การประชาสัมพันธ์กิจกรรมจิตอาสาต่าง ๆ ให้ผู้เรียนได้รับรู้ โดยการสร้างแรงจูงใจและสร้างการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเรื่องจิตอาสา เช่น การไปทำบำเพ็ญประโยชน์ที่วัดชุมแสงและชุมชน จิตอาสาพิศุณน้อม หรือกิจกรรมอื่น ๆ อีกทั้งยังสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยผู้เรียนแสวงหาความรู้จากสื่อต่าง ๆ หรือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดทำกิจกรรม จิตอาสา สอดคล้องกับหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ในข้อ ทานและปิยวาจา

2. การตอบสนองต่อค่านิยม สรุปได้ว่าการเชิญบุคคลต้นแบบให้ความรู้หรือถ่ายทอดประสบการณ์เกี่ยวกับกิจกรรมจิตอาสา สามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาจิตอาสาในโรงเรียนด้านจิตอาสา เช่น จิตอาสาทำความสะอาดเขตรับผิดชอบและในห้องเรียนจิตอาสาที่ศุภณ้อม จิตอาสาทุกภัย จิตอาสาBig cleaning Day เดือนละ 1 ครั้ง จิตอาสาบำเพ็ญประโยชน์ในวัดและชุมชนในวันสำคัญต่าง ๆ เป็นต้น การจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สะท้อนตนเอง โดยมุ่งให้เห็นความคิดและความรู้สึกของตนเอง เมื่อได้ช่วยเหลือผู้อื่นหรือทำประโยชน์ต่อส่วนรวม สอดคล้องกับหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ในข้อ ปิยวาจา และ อรรถจริยา

3. การเห็นคุณค่าของค่านิยม สรุปได้ว่าการสร้างความเข้าใจให้ผู้เรียนเห็นถึงการมีจิตอาสา เช่น ไม่เบียดเบียนตนเองและบุคคลรอบข้าง การสร้างเครือข่ายของผู้เรียนทั้งในระดับโรงเรียนหรือชุมชน เป็นต้น จำเป็นต้องศึกษาสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน จากช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ เช่น ทางเครือข่ายสังคมออนไลน์ แบบสัมภาษณ์จากผู้เกี่ยวข้องทั้งใน

โรงเรียนและชุมชน ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนสามารถจัดกิจกรรมสาธารณประโยชน์ได้ตามความเหมาะสมของบริบท มีการกำหนดขอบเขตพื้นที่ในการทำกิจกรรมจิตอาสาในโรงเรียนวัดชุมแสงและเครือข่ายพระบรมธาตุสวี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 อย่างชัดเจน การจัดกิจกรรมโดยให้นักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองและมีการดูแลอย่างทั่วถึง ซึ่งจะทำให้นักเรียนจะมีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงลักษณะการมีจิตอาสา เช่น ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังสิ่งตอบแทนเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนและชุมชน สอดคล้องกับหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ในข้อ ทานและอตถจริยา

4. การจัดระบบของค่านิยม สรุปได้ว่าผู้เรียนสามารถร่วมกันถอดบทเรียนจากกิจกรรมและประสบการณ์จริงที่ได้และร่วมกันปฏิบัติเพื่อนำไปสู่การเกิดเจตคติที่ดีในการเป็นจิตอาสา มีการณรงค์เสริมสร้างการมีจิตอาสาทั้งในสถานศึกษาและชุมชน โดยให้ผู้เรียนจัดกิจกรรมการณรงค์เรื่องจิตอาสา ภายใต้การดูแลของคุณครูที่ปรึกษา และการสร้างเครือข่ายในการหาข้อมูลด้านการมีจิตอาสา เพื่อให้มีความน่าสนใจและสามารถดึงดูดใจผู้เรียน ให้เห็นถึงความสำคัญของการมีจิตอาสาเป็นพื้นฐานสำคัญในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข การจัดระบบของค่านิยม สอดคล้องกับหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ในข้อ ปิยาจาและอตถจริยา

5. การสร้างลักษณะนิสัย สรุปได้ว่าการกำหนดแนวทางการดำเนินงานด้านจิตอาสา โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดกิจกรรมด้านจิตอาสาอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การจัดอบรมให้ความรู้และการจัดอบรมปฏิบัติการให้แก่ผู้เรียนเรื่องจิตอาสา มีการชี้แจงทำความเข้าใจกับผู้ปกครอง ชุมชน หรือภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างด้านจิตอาสา มีเครือข่ายสังคมออนไลน์ในสื่อสารและมีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน มีความต่อเนื่องและเป็นกลยุธมิตร เพื่อการร่วมกันช่วยเหลือและสร้างคนดีมีจิตอาสาสู่สังคม การเสริมแรงผู้เรียนในด้านการมีจิตอาสา เช่น การมอบเกียรติบัตร การกล่าวชื่นชม โดยการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางการสื่อสารของโรงเรียน เช่น เครือข่ายสังคมออนไลน์ของโรงเรียนวัดชุมแสง เป็นต้น โดยมีบุคคลต้นแบบในด้านจิตอาสา เช่น บิดา มารดา ครู ผู้นำชุมชน ฯลฯ เพื่อเสริมสร้างทัศนคติให้ผู้เรียนเป็นบุคคลต้นแบบในด้านการมีจิตอาสา สอดคล้องกับหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ในข้อ สมานัตตตา

อภิปรายผล

สภาพการพัฒนาจิตอาสาของนักเรียนในเครือข่ายพระบรมธาตุสวี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 พบว่า สถานศึกษานำบูรณาการกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในกิจกรรมลูกเสือเนตรนารี กิจกรรมสาธารณประโยชน์ กิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ มีการมอบหมายผู้รับผิดชอบในสถานศึกษาไม่ชัดเจนและขาดการประเมินอย่างเป็นระบบ ซึ่งการดำเนินการครูได้จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ในส่วนของการบำเพ็ญประโยชน์ของลูกเสือเนตรนารี ซึ่งสอดคล้องกับการพัฒนากระบวนการพัฒนา 5 ขั้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเป็นกิจกรรมที่สามารถบูรณาการกับกลุ่มสาระต่าง ๆ ได้ โดยสอดคล้องกับ สมปอง ช่วยพรม (2559) พบว่า ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบกิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะตามหลักการเรียนรู้แบบรับใช้สังคม สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา พบว่า การจัดการเรียนรู้ผ่านการเชื่อมโยงปัญหาจากชีวิตจริงของตนเองและของชุมชน ซึ่งจะได้จากการวิเคราะห์ สำรวจและนำมาสู่การลงมือปฏิบัติในสถานการณ์จริงด้วยในการรับใช้สังคมที่จำเป็นจะต้องเชื่อมโยงจากหลักการและวัตถุประสงค์ของรูปแบบซึ่งนำไปสู่การเกิดคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะทำให้นักเรียนมีคุณลักษณะและพฤติกรรมด้านจิตสาธารณะตามวัตถุประสงค์

ผลการพัฒนารูปแบบจิตอาสาของนักเรียนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนในเครือข่ายพระบรมธาตุสวี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 พบว่า มีกระบวนการพัฒนา 5 ขั้น คือ ขั้นที่ 1 การรับรู้ค่านิยม ขั้นที่ 2 การตอบสนองต่อค่านิยม ขั้นที่ 3 การเห็นคุณค่าของค่านิยม ขั้นที่ 4 การจัดระบบของค่านิยม ขั้นที่ 5 การสร้างลักษณะนิสัย โดยบูรณาการสังคหวัตถุ คือ ทาน ปิยาจา อตถจริยา และสมานัตตตาในการพัฒนา ทั้งนี้เป็นเพราะว่าสถานศึกษาในเครือข่ายพระบรมธาตุสวีส่วนใหญ่จัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องบำเพ็ญประโยชน์ในด้านคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ คำพันธ์ จานงกิจ (2556) ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า การเรียนรู้โดยลงมือปฏิบัติ สามารถช่วยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เกิดการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงตนเอง กิจกรรมของนักเรียน มีการพัฒนาจิตอาสาโดยนักเรียนสามารถเข้าร่วมกิจกรรมตามความถนัดและสนใจ โดย

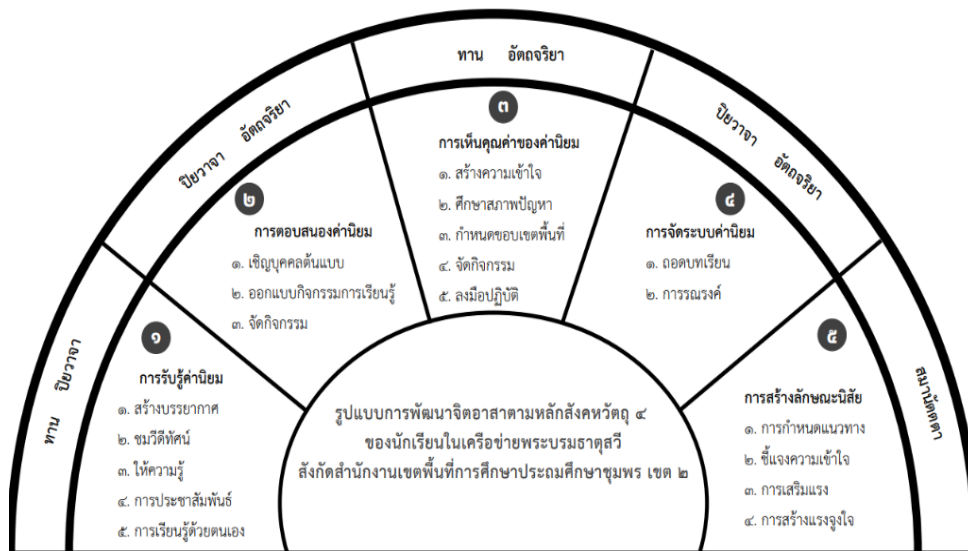
เน้นคุณธรรม จริยธรรม การไม่เห็นแก่ตัว ปลุกฝังจิตสำนึกให้แก่ผู้เรียนในการบำเพ็ญประโยชน์ต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ สร้างวินัยให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน มีความรับผิดชอบในการทำงานร่วมกัน การช่วยเหลือแบ่งปันกัน จะต้องสอดคล้องกับความถนัดความต้องการของผู้เรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกระบวนการทั้ง 5 ขั้นตอนตามทฤษฎีของบลูม มีการสร้างทักษะจิตพิสัยให้กับผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สันติพงศ์ ยมรัตน์ (2558) ศึกษาการพัฒนากระบวนการจัดกิจกรรมจิตสาธารณะสำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า การจัดกิจกรรมเป็นการส่งเสริมให้เกิดองค์ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ จิตสาธารณะและสามารถนำความรู้ไปแสดงเจตคติ สร้างความรู้สึกที่ดีหรือไม่ดีเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจและเลือกปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม จากการจัดกิจกรรมดังกล่าวทำให้ผู้เรียนมีความรู้ เจตคติ เหตุผลและเลือกปฏิบัติจิตสาธารณะได้อย่างเหมาะสม พฤติกรรมที่แสดงออกมาของผู้เรียนส่งผลให้มีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ มีการพัฒนาจิตอาสาของผู้เรียนโดยเน้นให้ผู้เรียนร่วมสำรวจและวิเคราะห์สภาพปัญหา โดยผู้เรียนดำเนินการด้วยตนเองในลักษณะอาสาสมัครเพื่อแสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมและเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความสามารถตามความถนัดของผู้เรียน มีการวัดผลและประเมินผลโดยใช้เครื่องมือที่หลากหลายและมีความเหมาะสมกับผู้เรียนกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกร่วมที่จะทำกิจกรรม เพื่อรับรู้ความรู้สึกและตอบสนองโดยการแสดงพฤติกรรมจิตอาสาอย่างถูกต้องเหมาะสมทั้งภาษาพูดและภาษากาย

ผลการนำเสนอรูปแบบการพัฒนาจิตอาสาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนในเครือข่ายพระบรมธาตุสวี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 พบว่า การสนทนากลุ่มทุกคนมีความเห็นว่า มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้และมีความเป็นประโยชน์ สามารถนำไปใช้ได้ ทั้งนี้เพราะกระบวนการทั้ง 5 ขั้นตอนและหลักสังคหวัตถุ 4 สามารถนำไปพัฒนาจิตอาสาของผู้เรียนได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภวรรณ เล็กวิไล และ เรียม ศรีทอง (2562) พบว่า การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะ จิตสาธารณะของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร พบว่า กระบวนการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นสัมผัสความรู้สึก ขั้นขยายการรับรู้ด้วยสื่อต่าง ๆ ขั้นแบ่งปันประสบการณ์ ขั้นทบทวนตรวจสอบตน และขั้นประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ที่เน้นจากการเรียนรู้การลงมือปฏิบัติ ซึ่งจะทำให้เกิดประสบการณ์ตรงแก่นักศึกษา และส่งผลให้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน สามารถพัฒนา จิตสาธารณะของนักศึกษาได้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของรูปแบบ ซึ่งสอดคล้องกับ วิเชียร อินทรสมพันธ์ และคณะ (2560) ศึกษาการพัฒนาจิตสาธารณะของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาด้วยรูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตวิทยาร่วมสมัย พบว่า รูปแบบการสอนที่ผ่านการพัฒนาขึ้นสามารถสอดคล้องตามแนวคิดจิตวิทยาร่วมสมัย ได้แก่ จิตวิทยากลุ่มพฤติกรรมนิยมที่มีแนวความคิดที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากพฤติกรรมที่เป็นการตอบสนองสิ่งเร้า การเรียนรู้เป็นการแก้ปัญหาที่เน้นการเรียนรู้ที่สติปัญญา ให้ความสนใจกับจุดประสงค์ ที่มีแนวคิดในการอำนวยความสะดวกโดยการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อให้ผู้เรียนรู้จักตนเองหรือเกิดความพึงพอใจ ในตนเองและกลุ่มสร้างสรณ์นิยมที่มีแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้หรือการสร้างเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในของผู้เรียน โดยที่ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้โดยการนำเอาประสบการณ์หรือสิ่งที่พบเห็นจากสิ่งแวดล้อมหรือจากสารสนเทศใหม่ที่ได้รับมาเชื่อมโยงกับความรู้ ความเข้าใจที่มีอยู่เดิมและสร้างเป็นความเข้าใจของตนเอง โดยแนวคิดแต่ละกลุ่มส่งผลต่อการพัฒนาจิตสาธารณะ ซึ่งรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นจะมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะและการทำงานเป็นทีม มีองค์ประกอบที่เกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนการสอน 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 จูงใจ ขั้นที่ 2 ขั้นใฝ่รู้ ขั้นที่ 3 ขั้นรู้ การปฏิบัติ ขั้นที่ 4 จัดระบบทบทวน ขั้นที่ 5 เชิญชวนใช้และมีผลที่ได้จากรูปแบบการสอนได้แก่ จิตสาธารณะของผู้เรียนได้รับการพัฒนาให้สูงขึ้น และมีการทำงานร่วมกันเป็นทีม

องค์ความรู้ใหม่

รูปแบบการพัฒนาจิตอาสาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนในเครือข่ายพระบรมธาตุสวี ประกอบด้วยขั้นที่ 1 การรับรู้ค่านิยม คือ สร้างบรรยากาศที่กระตุ้นการเรียนรู้จิตอาสา ให้ผู้เรียนชมวิดิทัศน์พระราชกรณียกิจ ให้ความรู้เรื่องจิตอาสาโดยการบูรณาการทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และมีการประชาสัมพันธ์อีกทั้งผู้เรียนสามารถศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง ขั้นที่ 2 การตอบสนองต่อค่านิยม คือการเชิญบุคคลตัวอย่างให้ความรู้หรือถ่ายทอดประสบการณ์ ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ขั้นที่ 3 การเห็นคุณค่าของค่านิยม คือ สร้างความเข้าใจให้ผู้เรียน สำรวจเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาต่าง ๆ ในพื้นที่ที่ต้องการทำ

สาธารณประโยชน์ กำหนดขอบเขตพื้นที่และฝึกทำกิจกรรมจิตอาสา จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาจิตอาสาในโรงเรียนหรือชุมชนด้านการมีจิตอาสาและให้นักเรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง ขั้นที่ 4 คือ ผู้เรียนร่วมกันถอดบทเรียนจากกิจกรรมและประสบการณ์จริง การรณรงค์เสริมสร้างการมีจิตอาสาทั้งในสถานศึกษาและชุมชน โดยให้ผู้เรียนจัดกิจกรรมการรณรงค์เรื่องจิตอาสา ขั้นที่ 5 การสร้างลักษณะนิสัย คือ การกำหนดแนวทางการดำเนินงานด้านจิตอาสา โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดกิจกรรม การชี้แจงทำความเข้าใจกับผู้ปกครอง ชุมชน หรือภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง และการเสริมแรงผู้เรียนในด้านการมีจิตอาสา เช่น การมอบเกียรติบัตร การกล่าวชื่นชม พร้อมทั้งการสร้างแรงจูงใจโดยมีบุคคลต้นแบบในด้านจิตอาสา

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

สรุปผลการวิจัย

สภาพการพัฒนาจิตอาสาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนในเครือข่ายพระบรมธาตุสุวิ ผลการศึกษาพบว่า ด้านจิตพิสัย 5 ขั้น ซึ่งประกอบด้วย **การรับรู้ค่านิยม** สภาพปัจจุบันสถานศึกษามีการรับรู้ค่านิยม โดยโรงเรียนมีการกระตุ้นการเรียนรู้จิตอาสาเพื่อรับรู้ความรู้สึกและตอบสนอง โดยมีรูปแบบการบูรณาการในการจัดกระบวนการเรียนรู้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และในกิจกรรมพัฒนานักเรียน **การตอบสนองต่อค่านิยม** จากสภาพปัจจุบัน สถานศึกษามีการตอบสนองต่อค่านิยมในสถานศึกษา สถานศึกษามีการตอบสนองต่อค่านิยมในสถานศึกษาโดยการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาจิตอาสาในโรงเรียนด้านจิตอาสา และมีบุคคลตัวอย่างให้ความรู้หรือถ่ายทอดประสบการณ์ **การเห็นคุณค่าของค่านิยม** สภาพปัจจุบัน สถานศึกษามีการเห็นคุณค่าของค่านิยมโดยสถานศึกษาสร้างความเข้าใจให้ผู้เรียนเห็นว่าการเห็นคุณค่าของค่านิยมในเรื่องการมีจิตอาสา สภาพปัจจุบันปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในโรงเรียนหรือชุมชน นักเรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง **การจัดระบบของค่านิยม** สภาพปัจจุบัน สถานศึกษามีการจัดระบบของค่านิยมผ่านแผนปฏิบัติการประจำปีโดยจะมีโครงการและกิจกรรม ผ่านครูที่เป็นหัวหน้าฝ่ายกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน **การสร้างลักษณะนิสัย** สภาพปัจจุบันโรงเรียนใช้เทคนิคการเสริมแรงการ ชื่นชม การสนับสนุนผู้ที่มิจิตอาสา ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของนักเรียนและทุกฝ่าย

รูปแบบการพัฒนาจิตอาสาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนในเครือข่ายพระบรมธาตุสุวิ ทั้งนี้เป็นผลมาจากการศึกษารูปแบบการพัฒนาจิตอาสาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียน มีกระบวนการพัฒนา 5 ขั้น คือ **การรับรู้ค่านิยม** สรุปได้ว่าการสร้างบรรยากาศที่กระตุ้นการเรียนรู้จิตอาสา โดยทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมมีความเห็นอกเห็นใจ เพื่อรับรู้ความรู้สึกและตอบสนองโดยการแสดงพฤติกรรมจิตอาสา มีการชมวีดีทัศน์พระราชกรณียกิจรัชกาลที่ 10 และภาพกิจกรรมจิตอาสา เป็นการปลุกกระตมจิตวิญญาณจิตอาสาให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน มุ่งเน้นการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนแนวความคิดของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดเจตคติที่ดีในการช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมส่วนรวมทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาด้านจิตอาสา มีการบูรณาการในการจัดการเรียนรู้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การประชาสัมพันธ์กิจกรรมจิตอาสาต่าง ๆ

ให้ผู้เรียนได้รับรู้ เช่น การไปทำบำเพ็ญประโยชน์ที่วัดชุมชนและชุมชน จิตอาสาพี่ดูแลน้อง หรือกิจกรรมอื่น ๆ สอดคล้องกับหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ในข้อ ทานและปิยวาจา การตอบสนองต่อค่านิยม สรุปได้ว่าการเชิญบุคคลต้นแบบให้ความรู้หรือถ่ายทอดประสบการณ์เกี่ยวกับกิจกรรมจิตอาสา สามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาจิตอาสาในโรงเรียนด้านจิตอาสา เช่น จิตอาสาทำความสะอาดเขตรับผิดชอบและในห้องเรียนจิตอาสาพี่ดูแลน้อง จิตอาสาอุทกภัย จิตอาสา Big cleaning Day เดือนละ 1 ครั้ง จิตอาสาบำเพ็ญประโยชน์ในวัดและชุมชนในวันสำคัญต่าง ๆ เป็นต้น สอดคล้องกับหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ในข้อ ปิยวาจา และ อตถจริยา การเห็นคุณค่าของค่านิยม สรุปได้ว่าการสร้างความเข้าใจให้ผู้เรียนเห็นถึงการมีจิตอาสา เช่น ไม่เบียดเบียนตนเองและบุคคลรอบข้าง การสร้างเครือข่ายของผู้เรียนทั้งในระดับโรงเรียนหรือชุมชน เป็นต้น จำเป็นจะต้องศึกษาสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน จากช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ เช่น ทางเครือข่ายสังคมออนไลน์ แบบสัมภาษณ์จากผู้เกี่ยวข้องทั้งในโรงเรียนและชุมชน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถจัดกิจกรรมสาธารณประโยชน์ได้ตามความเหมาะสมของบริบท มีการกำหนดขอบเขตพื้นที่ทำกิจกรรมจิตอาสาในโรงเรียนวัดชุมชนและเครือข่ายพระบรมธาตุสวี อย่างชัดเจน จัดกิจกรรม โดยให้นักเรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองและมีการดูแลการปฏิบัติอย่างทั่วถึง เช่น ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนและชุมชน สอดคล้องกับหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ในข้อ ทานและอตถจริยา การจัดระบบของค่านิยม สรุปได้ว่าผู้เรียนสามารถร่วมกันถอดบทเรียนจากกิจกรรมและประสบการณ์จริงที่ได้และร่วมกันปฏิบัติเพื่อนำไปสู่การเกิดเจตคติที่ดีในการเป็นจิตอาสา โดยผู้เรียนจัดกิจกรรมการณรงค์เรื่องจิตอาสา ภายใต้การดูแลของคุณครูที่ปรึกษา และการสร้างเครือข่ายในการหาข้อมูลด้านการมีจิตอาสา เพื่อให้มีความน่าสนใจและสามารถดึงดูดใจผู้เรียน ให้เห็นถึงความสำคัญของการมีจิตอาสาเป็นพื้นฐานสำคัญในการดำรงชีวิต สอดคล้องกับหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ในข้อ ปิยวาจาและอตถจริยา การสร้างลักษณะนิสัย สรุปได้ว่าการกำหนดแนวทางการดำเนินงานด้านจิตอาสา โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดกิจกรรมด้านจิตอาสาอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การจัดอบรมให้ความรู้และการจัดอบรมปฏิบัติการให้แก่ผู้เรียนเรื่องจิตอาสา มีการชี้แจงทำความเข้าใจกับผู้ปกครอง ชุมชน หรือภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างด้านจิตอาสา มีเครือข่ายสังคมออนไลน์ในสื่อสารและมีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน มีการเสริมแรงผู้เรียนในด้านการมีจิตอาสา เช่น การมอบเกียรติบัตร การกล่าวชื่นชม โดยการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางการสื่อสารของโรงเรียน เช่น เครือข่ายสังคมออนไลน์ ของโรงเรียนวัดชุมชน เป็นต้น โดยมีบุคคลต้นแบบในด้านจิตอาสา เช่น บิดามารดา ครู ผู้นำชุมชน ฯลฯ เพื่อเสริมสร้างทัศนคติให้ผู้เรียนเป็นบุคคลต้นแบบในด้านการมีจิตอาสา สอดคล้องกับหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ในข้อ สมานัตตตา

ผลการนำเสนอรูปแบบการพัฒนาจิตอาสาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนในเครือข่ายพระบรมธาตุสวี ผลการนำเสนอรูปแบบพบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิทุกคน มีความเห็น ว่า มีความเหมาะสม เป็นไปได้ และมีประโยชน์ สามารถนำไปใช้กับกิจกรรมพัฒนาจิตอาสาของนักเรียนโดยมีกระบวนการ 5 ขั้นตอน คือ การรับรู้ค่านิยม การตอบสนองต่อค่านิยม การเห็นคุณค่าของค่านิยม การจัดระบบของค่านิยม การสร้างลักษณะนิสัย และใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการดำเนินงาน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรกำหนดแนวทางการดำเนินงานเป็นนโยบายและแผนปฏิบัติการไว้อย่างชัดเจนเกี่ยวกับการพัฒนานักเรียนด้านจิตอาสา เพื่อให้โรงเรียนได้นำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม
- 1.2 เครือข่ายสถานศึกษาควรมีการกำหนดนโยบาย ส่งเสริม พัฒนานักเรียนด้านจิตอาสาอย่างเป็นระบบ
- 1.3 โรงเรียนควรจัดระบบกำกับ ติดตามตรวจสอบ และประเมินผลจากการพัฒนาจิตอาสาอย่างต่อเนื่อง โดยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในโรงเรียน เช่น ครู ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและชุมชน เพื่อเป็นแนวทางที่หลากหลายและทั่วถึงนักเรียน

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรมีการศึกษารูปแบบการพัฒนาจิตอาสา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2
- 2.2 ควรมีการศึกษาเรื่องรูปแบบการพัฒนาจิตอาสาโดยใช้กิจกรรมการจัดการเรียนการสอนร่วมกับเทคนิคอื่น ๆ

2.3 ควรมีการศึกษาเรื่องรูปแบบการพัฒนาจิตอาสาตามหลักสังฆวัตถุ 4 ในด้านคุณภาพผู้เรียนเพิ่มขึ้น เพราะเป็นด้านที่มีความสำคัญในการจัดการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- คำพันธ์ จ่านกกิจ. (2556). *รูปแบบการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด).
- วิเชียร อินทรสมพันธ์, กฤษดา ผ่องพิทยา และ วิกรม สุขธณี. (2560). การพัฒนาจิตสาธารณะของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาด้วยรูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตวิทยาร่วมสมัย. *วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ.*, 10(2), 109-120.
- ศุภวรรณ เล็กวิไล และ เรียม ศรีทอง. (2562). รูปแบบการเสริมสร้างจิตสาธารณะสำหรับนักศึกษาครู. *วารสารบัณฑิตวิจัย*, 10(2), 1-16.
- ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ. (2561). *แรงบันดาลใจในการทำจิตอาสา*. กรุงเทพฯ: สหมิตร พรินต์แอนด์พับลิชชิง.
- สมปอง ช่วยพรหม. (2559). *การพัฒนารูปแบบกิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะตามหลักการเรียนรู้ แบบปรับใช้สังคม สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา*. (การศึกษาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร).
- สันติพงศ์ ยมรัตน์. (2558). *การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย*. (ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม).